

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

- Betreft:**
- Voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de opheffing van de leeftijdsgrens en de mogelijkheid van elektronische monitoring in de fase van de voorlopige rechtspleging en overige wijzigingen
  - Principiële goedkeuring

In het kader van decreet jeugddelinquentierecht en in het Vlaams Regeerakkoord worden duidelijke accenten gelegd naar een integrale en multidisciplinaire ketenaanpak jeugddelinquentie waar alle actoren, gaande van onderwijs, opleiding, welzijn, hulpverlening, justitie en politie versterkt samenwerken met de lokale besturen. Met een ketenaanpak willen we oplossingen realiseren dicht en nabij de leefsituatie van jongeren en jongvolwassenen. Deze integrale aanpak houdt ook de begeleiding in van het hele gezin van de jongere. Met dit ontwerp wordt voorzien in een verankering van een ketenaanpak jeugddelinquentie minimaal voor elk gerechtelijk arrondissement en wordt geregeld welke partners aan een casuoverleg in het kader van een ketenaanpak kunnen deelnemen, met welke finaliteit en volgens welke modaliteiten een casuoverleg met toepassing van artikel 458ter Strafwetboek kan plaatsvinden.

Om tegemoet te komen aan de vraag vanuit de jeugd magistratuur naar meer differentiatie in de instroom in de gemeenschapsinstellingen voorziet dit ontwerp van decreet in de decretale verankering van kortverblijf voor een periode van maximaal 14 dagen in een afdeling van een gemeenschapsinstelling.

Aangezien de federale wetgever voor wat betreft verjaringstermijnen geen onderscheid maakt tussen minder- of meerderjarigen en de verjaringstermijnen uit het strafrecht blijven doorwerken in het jeugddelinquentierecht, wordt de maximale leeftijdsgrens voor het opleggen van reacties aan minderjarige verdachten en delictplegers en voor de uitvoering ervan opgeheven in het jeugddelinquentierecht, zodat de verjaringstermijnen daadwerkelijk ook bij minderjarige daders in acht worden genomen. Op die manier kunnen minderjarige daders eenmaal ze drieëntwintig jaar zijn, alsnog een reactie opgelegd krijgen voor het jeugddelict dat ze pleegden. Daarbij waakt de decreetgever erover dat de reacties steeds ten uitvoer worden gelegd op een wijze die is aangepast aan de leeftijd die de delictpleger heeft op het ogenblik van de tenuitvoerlegging, en die tevens garandeert dat minderjarigen gescheiden van volwassenen worden opgevangen, zoals vereist door het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind en Richtlijn 2016/800 'betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure'.

Teneinde de mogelijkheden van re-integratie van de minderjarige maximaal te realiseren voorziet de decreetgever dat elektronische monitoring ook in de fase van de voorlopige rechtspleging kan worden

ingezet, zowel als op zichzelf staande reactie als ter ondersteuning van voorwaarden zoals het volgen van een opleiding, tewerkstelling of een andere zinvolle tijdsbesteding, een positief project of ambulante maatregel. Een elektronische monitoring gaat steeds gepaard met begeleiding.

Met de terbeschikkingstelling krijgt de jeugdrechtbank een bijkomend instrument om een maatschappelijk antwoord te geven op mogelijke toekomstige, zeer ernstige feiten die een uitzonderlijke hoge maatschappelijk impact hebben. Dit ontwerp van decreet voorziet dat de jeugdrechtbank onder strikte voorwaarden een sanctie van gesloten begeleiding of langdurige gesloten begeleiding kan combineren met een terbeschikkingstelling voor een maximale duur van tien respectievelijk vijftien jaar afhankelijk van de strafmaat.

We maken ook de brug tussen het decreet jeugddelinquentie en het agentschap Justitie en Handhaving. Dit ontwerp van decreet voorziet in de mogelijkheid van noodzakelijke gegevensdeling met het agentschap Justitie en Handhaving dat instaat voor de controle op het individuele uurrooster en de uitvoering van de individuele voorwaarden in het kader van elektronische monitoring en de opvolging van de strafuitvoering indien de minderjarige verdachte of delictpleger de volle leeftijd van drieëntwintig jaar heeft bereikt. Gegevensdeling tussen actoren in het kader van jeugddelinquentie en het agentschap Justitie en Handhaving is tevens noodzakelijk in het kader van de overgang van minder naar meerderjarigheid.

Bijlagen:

- Voorontwerp van decreet
- Voorontwerp van memorie
- Advies inspectie van financiën
- Begrotingsakkoord

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/INHOUDELIJK STRUCTUURELEMENT

Beleidsveld: Welzijn- Opgroeien en Justitie en Handhaving

Inhoudelijk structuurelement: Jeugddelinquentierecht

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

Wetgevingsadvies

Het bijgaande voorontwerp van decreet werd aangepast aan het wetgevingsadvies nr. 2023/254 van 23 juni 2023.

JoKER-advies

Het bijgaande voorontwerp van decreet werd aangepast aan het Joker-advies van 13 juni 2023.

Advies Raadgevend Comité agentschap Opgroeien en Opvolggroep Jeugddelinquentierecht

Het voorontwerp van decreet werd voorgelegd aan de leden van het Raadgevend Comité op 25 mei 2023 en aan de leden van de Opvolggroep Jeugddelinquentierecht op 19 april 2023.

Inspectie van Financiën

De Inspectie van Financiën verleende op 13 juni 2023 een gunstig advies (referentienummer 23_2378).

Begrotingsakkoord

Het begrotingsakkoord werd bekomen op 4 juli 2023.

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Inhoud

Voor de probleemstelling en beleidsdoelstellingen wordt verwezen naar de memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet.

Impactanalyse

Impact op Kinderen en jongeren (JoKER)

Hierboven werd reeds uitgebreid aandacht besteed aan de probleemstellingen en beleidsdoelstellingen die aan de basis liggen van het voorgestelde wijzigingsdecreet. Deze wijzigingen hebben uiteraard ook een impact op kinderen en jongeren. De impact van deze wijzigingen werd bekeken voor de volgende doelgroepen:

- Minderjarige verdachten en delictplegers vanaf 12 jaar;
- Minderjarigen in de hoedanigheid van slachtoffer;
- Potentiële minderjarige slachtoffers.

In het licht van het JoKER werd voor bovenvermelde doelgroepen de impact van volgende scenario's afgewogen:

1. Nuloptie: voortzetting van de bestaande toestand

Geen verankering in de regelgeving, de bestaande regelgeving blijft behouden

Optie 2: nieuwe beleidsmaatregel(en) via de voorgestelde wijzigingen in dit voorontwerp van decreet

Opheffing leeftijdsgrens:

De opheffing van de leeftijdsgrens is erop gericht om een maatschappelijke reactie op een jeugddelict mogelijk te maken, zolang de verjaringstermijn voor een misdrijf niet is ingetreden.

Deze wijziging versterkt de positie van slachtoffers, waaronder minderjarige slachtoffers, in het bereiken van een effectieve vervolging van de dader én het instellen van burgerlijke vorderingen tegen de dader. Dit is een positieve evolutie voor jongeren, aangezien jongeren die slachtoffer worden van een delict niet steeds meteen willen of kunnen overgaan tot gerechtelijke stappen. Dit voorstel geeft hen de nodige tijd en rechtswaarborgen om effectief te kunnen handelen.

Tenslotte gaat de opheffing van de leeftijdsgrens een discriminatie tussen delictplegers onderling tegen doordat een jongere delictpleger anders voor een langere duur reacties kan opgelegd krijgen dan een oudere delictpleger. Door de afschaffing van de leeftijdsgrens komt de oudere delictpleger in aanmerking voor dezelfde vervolging en maatregelen als een jongere delictpleger. De mogelijkheid om te reageren wordt dus niet meer beperkt door het louter tijdstip van het plegen of de ontdekking van het delict.

De residentiële maatregelen opgelegd aan delictplegers die de leeftijd van drieëntwintig jaar reeds bereikt hebben, kunnen op beslissing van jeugdrechter of de jeugdrechtbank worden uitgevoerd in inrichtingen voor volwassenen na een medisch-psychologisch verslag. Een uitzondering wordt voorzien voor de langdurige gesloten begeleiding die een aanvang neemt uiterlijk op de leeftijd van achttien jaar zodat wordt gewaarborgd dat een lopend traject in een gemeenschapsinstelling tot vijfentwintig jaar in een aangepaste omgeving kan worden uitgevoerd. Op deze manier blijven de gemeenschapsinstellingen voorbehouden voor jongeren tot vijfentwintig jaar en blijft dit een aangepaste omgeving voor de daar geplaatste jongeren, in overeenstemming met artikel 37 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Deze verbetering van de rechtspositie van zowel delictplegers als slachtoffers, wordt verkozen boven het behouden van de bestaande toestand.

Elektronische monitoring

De uitbreiding van de mogelijkheid om een elektronische monitoring op te leggen in de fase van de voorlopige rechtspleging heeft vooral een effect op de doelgroep van minderjarige verdachten.

We wijzen op de positieve effecten voor minderjarige verdachten. Er wordt een bijkomend instrument aangeboden voor re-integratie in de maatschappij en de jongere kan in de eigen context blijven. Daarnaast kan deze intensieve begeleiding en de bijhorende structuur reeds tijdens de voorlopige fase een grote pedagogische waarde hebben, waardoor een zwaardere maatregel ten gronde vermeden kan worden. De meerwaarde van elektronische monitoring in de voorlopige fase kan reeds gestaafd worden door cijfers uit Nederland, waar meer dan 96% van elektronische monitoring bij minderjarigen wordt opgelegd in de voorlopige fase.

Tenslotte wijzen we erop dat bij de uitrol en implementatie van elektronische monitoring in de pilootfase nauwgezet zal worden gemonitord voor welke feiten en doelgroep elektronische monitoring ingezet wordt. Ook zullen jongeren, ouders en gezinsleden door de gebruikersorganisaties periodiek bevroegd worden over de beleving en impact van elektronische monitoring.

Terbeschikkingstelling

De terbeschikkingstelling is een soms noodzakelijke maatregel, waarbij jongeren met een hoog risico op recidive na het einde van een gesloten begeleiding ten gronde nog een bijkomende reactie opgelegd krijgen ter bescherming van de maatschappij onder de vorm van voorwaarden, een ambulante sanctie, of een elektronische monitoring van maximaal zes maanden.

De mogelijkheid tot terbeschikkingstelling wordt beperkt tot zeer ernstige misdrijven met een zware maatschappelijke impact. Het doel van de maatregel is het voorzien van opvolging en begeleiding voor de minderjarige delictpleger en het beschermen van de maatschappij tegen toekomstige ernstige misdrijven.

Deze dubbele doelstelling komt dus zowel de delictpleger ten goede, die langer kan opgevolgd en begeleid worden, als jongeren in de maatschappij, aangezien dit de kans vermindert dat zij slachtoffer worden van deze ernstige delicten.

Aan de bezorgdheden van rechtszekerheid en proportionaliteit wordt tegemoetgekomen door een differentiatie in de mogelijke duur van de maatregel, afhankelijk van de strafmaat van het gepleegde delict.

De terbeschikkingstelling kan bovendien niet opgelegd worden zonder een voorafgaand maatschappelijk en medisch-psychologisch onderzoek, dat erop gericht is de situatie te evalueren in functie van het recidiverisico, de persoonlijkheid, de omgeving en de maturiteitsgraad van de minderjarige delictpleger en omvat tevens een advies of verdere opvolging noodzakelijk is na het aflopen van de reactie met het oog op de bescherming van de fysieke en psychische integriteit van de minderjarige delictpleger of van derden en gelet op de ernst van de strafbare feiten met het oog op de bescherming van de maatschappij.

Tenslotte wordt voorzien dat de uitvoering van de terbeschikkingstelling tijdens de uitvoering jaarlijks door de jeugdrechtbank wordt geëvalueerd na een geactualiseerd medisch psychologisch verslag met het oog op de handhaving, het wijzigen of het opheffen ervan.

Casusoverleg binnen een integrale en multidisciplinaire ketenaanpak jeugddelinquentie.

De vraag naar de impact van casusoverleg binnen een integrale en multidisciplinaire ketenaanpak jeugddelinquentie, kan beantwoord worden aan de hand van de doelstellingen van een ketenaanpak.

Een ketenaanpak jeugddelinquentie heeft als doel het plegen van delicten door minderjarigen te stoppen en recidive in de toekomst te voorkomen door het installeren, verstevigen en coördineren van de hulp- en dienstverlening voor de minderjarige, zijn gezin en de betrokken personen uit de leefomgeving van de minderjarige via een multidisciplinaire samenwerking, een doelgerichte informatiedoorstroming en een aanklappende regie.

De minderjarige en zijn gezin worden intensief betrokken en worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid. Er is aandacht voor het installeren of verstevigen van het sociaal netwerk van de minderjarige en er wordt perspectief geboden binnen de verschillende leefdomeinen om het welzijn van de jongere en het hele gezin te bevorderen.

Uit ervaringen met multidisciplinaire samenwerking in het kader van een lokale ketenaanpak jeugddelinquentie, zoals KOMPAS+, blijkt dat door het bundelen van krachten van de verschillende organisaties en lokale besturen die betrokken zijn bij de minderjarige en zijn gezin de organisaties niet meer gelimiteerd zijn door hun eigen werkwijze en expertise, maar kan er meer en efficiënter resultaat bereikt worden dan wanneer er afzonderlijk, los van elkaar, zou gehandeld worden.

Doordat de krachten van verschillende partners gebundeld worden door middel van een meer doorgedreven en aanklappende vorm van samenwerking die toelaat om in te spelen op de specifieke noden en behoeften van de minderjarige en zijn gezin, is een ruimere gegevensuitwisseling noodzakelijk. Aangezien gegevensuitwisseling binnen een casusoverleg georganiseerd binnen een ketenaanpak een impact heeft op het recht op privéleven, en meer bepaald op de privacy van betrokkenen, zal het ontwerp

ter advies worden voorgelegd aan de Gegevensbeschermingsautoriteit en aan de Vlaamse Toezichtcommissie voor verwerking van persoonsgegevens.

De vraag of de impact niet te zwaar is, kan verder beantwoord worden aan de hand van de doelstellingen waarvoor een casuoverleg kan worden georganiseerd op grond van artikel 458 ter Strafwet, met name de bescherming van de fysieke en psychische integriteit van (mogelijk toekomstige) slachtoffers, maar ook een constructief traject voor de jongere en zijn gezin. Het spreekt voor zich dat als een casuoverleg binnen een ketenaanpak jeugddelinquentie georganiseerd wordt dat de uitwisseling van persoonsgegevens, een positieve impact zal hebben op de jongere. Het doel is immers om de fysieke en psychische integriteit te beschermen zowel van de minderjarige en zijn gezin als van (mogelijk toekomstige) slachtoffers in de maatschappij door het voorkomen van recidive.

Tot slot zijn in het ontwerp van decreet voldoende waarborgen ingebouwd in die zin dat de finaliteit en de modaliteiten van casuoverleg worden afgebakend.

Er is een aanmeldingsfase waarbij wordt nagegaan of een minderjarige in aanmerking komt voor een ketenaanpak jeugddelinquentie en casuoverleg. Er is deelnamevrijheid en de rol en het spreekrecht van deelnemers wordt duidelijk afgebakend.

Het feit dat er met consensus van alle deelnemers informatie gedeeld kan worden met de minderjarige en zijn gezin zorgt ervoor dat een constructief traject kan worden gelopen en dat een terugkoppeling van besproken elementen mogelijk is. Zo wordt het bevattelijker voor hen wie er effectief allemaal betrokken is bij de ketenaanpak. Daarnaast kunnen de minderjarige en zijn gezin hierdoor ook op de hoogte zijn dat partners in nauwe communicatie met elkaar staan, wat het vertrouwen in de werking van een ketenaanpak doet toenemen.

Er wordt tenslotte expliciet voorzien dat een rapportageplicht van een deelnemer geen reden is om de geheimhoudingsplicht te doorbreken, tenzij hierover consensus bestaat van alle deelnemers. Een consulent van de sociale dienst kan dus informatie, ontvangen op het casuoverleg ketenaanpak, niet opnemen in zijn verslaggeving naar de jeugdrechter, indien hier geen consensus over bestaat. Dit biedt deelnemers de garantie dat deelnemers vrijuit kunnen spreken, zonder de vrees dat de gedeelde informatie elders terechtkomt. Die garantie zorgt ervoor dat het casuoverleg binnen een ketenaanpak jeugddelinquentie een platform is waar deelnemers zich veilig kunnen voelen om informatie te delen en dit tot een constructieve samenwerking kan leiden, wat dan weer een positieve impact heeft op het traject van de minderjarige en zijn gezin.

Monitoring, evaluatie en participatie

Bij de opmaak van voorliggend ontwerp van decreet werden alle stakeholders nauw betrokken via het Raadgevend Comité en de opvolggroep Jeugddelinquentierecht, met ook vertegenwoordigers vanuit de jeugdadvocatuur, het Kinderrechtencommissariaat en de erkende cliëntorganisaties vzw Cachet en Ouderspunt om het jongeren- en ouderperspectief mee te nemen.

De monitoring en evaluatie van de voorgestelde wijzigingen gebeurt binnen de driejaarlijkse monitoring van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht. Specifiek voor de uitrol en implementatie van elektronische monitoring zal tijdens de pilootfase nauwgezet gemonitord worden voor welke feiten en doelgroep elektronische monitoring wordt ingezet. De beleving door jongeren en hun gezin van elektronische monitoring en begeleiding zal periodiek bevraagd worden door de gebruikersorganisaties.

Impact op de grondrechten en op het gelijkheidsbeginsel

De mogelijkheid tot het uitwisselen van persoonsgegevens binnen een ketenaanpak jeugddelinquentie kan beschouwd worden als een maatregel die een impact heeft op het recht op privéleven. Deze maatregel streeft echter een legitiem doel na, met name de bescherming van de fysieke en psychische integriteit van (mogelijk toekomstige) slachtoffers, maar ook van de betrokkenen zelf. Het spreekt voor zich dat als een casuoverleg binnen een ketenaanpak jeugddelinquentie georganiseerd wordt dat de uitwisseling van persoonsgegevens, ook een positieve impact zal hebben op de jongere.

De nadelen staan duidelijk in verhouding tot het nagestreefde doel. Doordat een geheimhoudingsplicht geldt met betrekking tot de uitgewisselde informatie, wordt de vertrouwelijkheid van de gedeelde persoonsgegevens gewaarborgd.

Doordat de krachten van verschillende partners gebundeld worden door middel van een meer doorgedreven vorm van samenwerking die toelaat om in te spelen op de specifieke noden van de minderjarige en zijn gezin, is een ruimere gegevensuitwisseling noodzakelijk.

Aangezien het ontwerp van decreet een mogelijke impact heeft op het recht op privéleven, zal het ter advies aan de Vlaamse Toezichtcommissie voor verwerking van persoonsgegevens en de Gegevensbeschermingsautoriteit ter advies worden voorgelegd.

Er is in het ontwerp van decreet geen sprake van een verschillende behandeling van vergelijkbare situaties, of van een gelijke behandeling van wezenlijk verschillende situaties. Er is bijgevolg geen schending van het gelijkheidsbeginsel.

B. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Voor de artikelsgewijze bespreking wordt verwezen naar de memorie van toelichting.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

De voorliggende bepalingen hebben aan zich geen budgettaire impact.

Het betreft bepalingen voor de noodzakelijke rechtsgronden in functie van samenwerking tussen actoren (ketenaanpak), gegevensdeling tussen actoren in het jeugddelinquentierecht en het mogelijk maken van verdere uitvoering van bepalingen die dienden aangepast in functie van de geplande uitvoering (terbeschikkingstelling, maximumleeftijdsgrens) alsook decretale basis voor een pilootfase inzake elektronische monitoring en de differentiatie in de gemeenschapsinstellingen (kortverblijf).

Toekomstige uitvoeringsbesluiten worden voorgelegd aan de financiële overheden.

Inspectie van Financiën

De Inspectie van Financiën verleende op 13 juni 2023 een gunstig advies (referentienummer 23_2378).

Begrotingsakkoord

Het begrotingsakkoord werd bekomen op 4 juli 2023.

B. ESR-TOETS

Niet van toepassing.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Er is geen impact op het personeel van de Vlaamse Overheid.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Met dit ontwerp wordt voorzien in een verankering van een integrale ketenaanpak jeugddelinquentie minimaal voor elk gerechtelijk arrondissement en een decretale rechtsgrond voor de Vlaamse Regering om subsidies te kunnen toekennen in het kader van een ketenaanpak jeugddelinquentie.

De lokale besturen hebben een belangrijke rol te spelen in de ketenaanpak jeugddelinquentie, waardoor de lokale integrale aanpak zeker een positief effect zal hebben op hun grondgebied. Dit is echter niet overal even noodzakelijk dus de inzet en betrokkenheid van de lokale besturen zal lokaal afhankelijk zijn en afhangen van de noden.

De overige wijzigingen hebben geen impact op de werking van de lokale besturen.

4. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar principiële goedkeuring te geven aan het bijgaande voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de opheffing van de leeftijdsgrens en de mogelijkheid van elektronische monitoring in de fase van de voorlopige rechtspleging en overige wijzigingen;
- 2° de Vlaamse minister bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en de Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, te gelasten over voornoemd voorontwerp van decreet het advies in te winnen van
  - 2.1. De Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens;
  - 2.2. De Gegevensbeschermingsautoriteit;
  - 2.3. De Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin;
  - 2.4. De Vlaamse Jeugdraad.

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin,

Hilde CREVITS

De Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme,

Zuhal DEMIR